

ŚWIDA Józef
ŚWIDA JÓZEF

pseud. Lech, Justyn, Kmicic, Dzik

Urodzony 16 maja 1916 r. w maj. Mieciawicze (Mińszczyzna) jako syn Tadeusza i Julii z Zawadzkich. Po mieczu i po kądzieli pochodzi z ziemiańskiej ~~rodziny~~ patriotycznej rodziny kresowej. Jego wuj, ojciec Macieja Kalenkiewicza "Kotwicza", był posłem Ziemi Wileńskiej w Sejmie ~~parlamentarnej~~ pierwszej kadencji w II Rzeczypospolitej.

Maturę uzyskał w 1936 roku w gimnazjum w Prużanie (woj. Poleskie). Służbę wojskową odbył w Szkole Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu. Studia rozpoczął w Instytucie Gospodarstwa w Cieszynie.

W marcu 1939 r. wachm. pchor. Świda został w ramach mobilizacji powołany do 25 Pułku Ułanów Wielkopolskich w Prużanie, należącego do Nowogródzkiej Brygady Kawalerii. ~~Skierowany~~ skierowany w rejon Lidzbarka. W pierwszym dniu wojny dowodzony przez niego pluton zadał oddziałowi rozpoznawczemu niepla znaczne straty. W dalszych zmaganiach pułku walczył na przyczółku mostowym w Płocku i w natarciu na Mińsk Mazowiecki. Dowodząc strażą przynię Brygady wyparł niepla z rejonu Sienny. Na Polu Walki odznaczony Krzyżem Walecznych.

Podczas wycofywania się Brygady w kierunku południowym był w ciągłym zwarciu bojowym z nieplem. Podczas marszu na Suchowolę jego pluton był strażą przednią Grupy Operacyjnej gen. Władysława Andersa. Dnia 23 IX w ~~zwarciu bojowym~~ ^{walce} z oddziałem niemieckim pluton Świdy zniszczył dwie tankietki i dwa samochody z załogą piechoty. W tym samym dniu, dla przzerwiania pierścienia okrążającego Brygadę, gen. Anders nakazał 25. Pułkowi szarżę na Krasnobród. W zwycięskiej szarży Świda został ciężko ranny. Stracił kontakt z pułkiem. Po wielu trudach dotarł do krewnych w Miechowie. Po zaleczeniu ran ukrywał się w klasztorze w Poświętnym. Stąd 1 stycznia 1940 r. wstąpił do Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego mjr. "HUBALA". Został z-cą dowódcy plutonu konnego Józefa Alickiego - również kresowiaka. Obrał pseudonim LECH. Brał udział w walkach pod Huciskami, Szalasami i pod Anielinem, gdzie 30 IV 1940 roku poległ mjr Henryk Dobrzański "Hubal". Propozycję objęcia dowództwa nad kilkunastopersonowym oddziałem Hubalczyków odrzucił ^{ze względu na posiadany tylko podoficerski stopień wojskowy} zaproponowany przez niego na ~~to~~ ^{stanowisko} dawny przełożony mjr. Dobrzańskiego - rotmistrz z konspiracji miechowskiej - odmówił przyjęcia propozycji i 25 czerwca 1940 r. pod Kluczewskiem oddział rozwiązał.

Świda dotarł do Warszawy i nawiązał kontakt z Tomaszem Zanem, organizatorem z ramienia ~~Komendy~~ Komendy Głównej ZWZ ekip do obsadzenia stanowisk dowódczych w wywiadzie na kierunku wschodnim - WW72. ~~Przyjmując~~ ^{Przyjmując} pseudonimem JUSTYN objął w czerwcu 1941 r. szefostwo ekspozytury wywiadu w Mińsku. Aresztowany przez Gestapo w marcu 1942 r. podczas służbowego pobytu w Wilnie. Przetrwiał ciężkie śledztwo. Staraniem konspiracji wileńskiej

przy czynnym udziale matki Kazimierza Augustowskiego został wykupiony.

Na początku stycznia 1943r. przedostał się do Warszawy. Złożył meldunek w K.Gł.AK o swojej służbie w Mińsku. Został ponownie odznaczony Krzyżem Walecznych i awansowany do stopnia porucznika.

Na początku ~~stycznia 1943r~~ lipca 1943r. skierowany do Okręgu Nowogródzkiego AK z zadaniem rozbudowy oddziałów partyzanckich, prowadzenia walki z Niemcami oraz ochrony ludności przed napaścią sowieckiej partyzantki ⁿgębiącej mieszkańców, wprowadzającej zamęt, przeszkadzającej w pracy konspiracyjnej. Wrócił do pseudonimu "LECH". Objął dowództwo nad kompaniami: szczuczyńską "Puszczyka", "Ragnera", "Krysi" i "Sablewskiego" - będącymi załóżką Zgrupowania Nadniemeńskiego. Stoczył wiele walk z Niemcami, między innymi pod Dubiczami, Berdówką i ~~Mokotowem~~ ^{Szalewem} ~~Szurkany~~, a także z Sowietami w Posolczy, Mociewiczach i pod Pietraszkami.

Dnia 24 XII 1943r. Komendant Okręgu "Borsuk" wręczył "Lechowi" awans na rotmistrza i równocześnie wyraził zgodę na zastosowanie fortelu umożliwiającego uzyskanie od Niemców broni i amunicji za obietnicę zaniechania z nimi walk. Powyższe zapewniło uzupełnienie prawie zerowych ~~za~~ zapasów środków bojowych Zgrupowania i równocześnie umożliwiło obronę przed narastającą agresją partyzantki sowieckiej.

"Lech" na przełomie 1943 i 1944 roku rozbudował ówczesne kompanie do stanu batalionów łącznie ze służbą saperską, łączności, kwatermistrzowską, sanitarną z zapleczem szpitalnym oraz duszpasterską. Powstały bataliony 77ppAK: I bat."Zycha", III bat."Sablewskiego" i IV bat."Ragnera". W tym okresie, niezależnie od "zawartej umowy" z Niemcami, Zgrupowanie stoczyło około 20^x walk i potyczek z Sowietami oraz tyleż z Niemcami.

Działania te odmiennie ocenili przełożeni "Lecha". Komenda Główna AK zmuszona do dania satysfakcji zachodnim aliantom prowadzącym z ZSRR politykę niezgodną z polską racją stanu, zaakceptowała wniosek Komendanta Okręgu o ~~odwołanie~~ postawienie rtm."Lecha" pod Sąd Wojskowy.

Proces, będący raczej parodią, odbył się 12 marca 1944r. we wsi Szlachtowszczyzna. Zakończył się ~~wydanie~~ skazaniem na karę śmierci. Postanowieniem delegata Z.Gł. AK mjr."Kotwicza" wyrok zawieszono umożliwiając rotmistrzowi rehabilitację na Polu Walki.

Po przekazaniu mjr."Kotwiczowi" obowiązków d-cy Zgrupowania Nadniemeńskiego opuścił Nowogródczynę i zameldował się w K.Gł.AK w Warszawie. Powierzono mu ~~zadanie~~ sprawdzenie stopnia przygotowania dzielnic Wola i Mokotów do planowanego Powstania. Po wykonaniu zadania skierowany w końcu lipca 1944r. do Komendy Okręgu Krakowskiego na stanowisko Szefa II Oddziału. Obrał pseudonim "Kmicic".

Po ^{wpadce} ~~aresztowaniach~~ członków Komendy skierowany do rejonu Bochni. Zmienił pseudonim na "Dzik". Zorganizował oddział partyzancki, a w kontaktach z podziemiem czesko-słowackim omawiał możliwość niesienia im pomocy w ewentualnym powstaniu. Współpracy odmówili. Przeprowadził kilka działań

zaczepnych i akcje dywersyjne. 18 września 1944r. wziął udział w koncentracji ^{na terenie myślinickim} oddziałów Inspektoratu Krakowskiego. ~~na terenie myślinickim~~. Po pacyfikacji dokonanej przez znaczne siły niemieckie oddział "Dzika" przszedł w rejon Lubonia - Turbacza, gdzie w ramach Zgrupowania Podhale powołano 5 Pułk Strzelców Podhalańskich, w którym ^{objął} ~~powierzono~~ mu stanowisko z-cy dowódcy Pułku. Po rozbiciu przez Niemców Zgrupowania wrócił na tereny bochnieńskie, rozbudował oddział i walczył do stycznia 1945r. Po zajęciu tych terenów przez A.Cz. rozformował oddział i wrócił do pracy konspiracyjnej ~~do~~ ^w Krakowie.

W końcu lutego 1945r. przedostał się z grupą akowców do Włoch. Zameldował się w Ankonie w kwaterze Dowódcy Drugiego Korpusu gen. W. Andersa. Zgłosił się też ~~do niego~~ do raportu przedstawiając ^{generałowi Lewej} służbę na Nowogródzku, co zakończyło wyrokiem śmierci. Generał po ojcowsku potraktował ~~swojego~~ dawnego podwładnego z walk wrześniowych i przydzielił do 25 Pułk Ułanów Zmotoryzowanych - spadkobiercy jednostki z Prużan.

We wrześniu 1946r. razem z Korpusem przerzucony do Anglii. W 1947r. wyjechał do Argentyny a w latach sześćdziesiątych przeniósł się do Kanady. W obu miejscach włączył się do pracy na rzecz Polonii.

Dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych za bohaterskie czyny na Polu Walki, a jego zasługi dla Ojczyzny uznał Rząd III Rzeczypospolitej nadając godne odznaczenia.

- 1) Jan Erdman DROGA DO OSTREJ BRAMY (Londyn 1984), 2) Grażyna Lipińska JEŚLI ZAPOMNĘ O NICH (Warszawa-Paryż 1990), 3) Wojciech Wiśniewski OSTATNI Z RODU (Warszawa-Paryż 1989), Czesław Zgorzelski PRZYWOŁANE Z PAMIĘCI (Lublin 1996), 4) Józef Świda WYJAŚNIENIA DOTYCZĄCE OKRESU 1943-44 (Zeszyty Historyczne nr 73 Paryż 1985 oraz WSPOMNIENIA I KORESPONDENCJA (mps i rkps), 5) Julia Świdwa-Paszkiwiczowa WSPOMNIENIA I KORESPONDENCJA (mps i rkps), Stanisław Wawrzyńczyk WSPOMNIENIA (mps), 6) Wojciech Kętrzyński SĄD POŁOWY NAD LECEM (rkps), 7) ks. Andrzej Świda WSPOMNIENIA (mps), 8) Modest Bobowicz SZLAKIEM NARBUTTA nr 6/1991, nr 7/1993, nr 8 1' oraz wspomnienia własne z okresu służby w Zgrupowaniu Nadniemieckim.

Modest Bobowicz

